

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

125. An Episcopus, vt ferat sententiam, si reus debeat necne gaudere
Immunitate Ecclesiae debeat stare processui facto à iudice laico? Et an
requiratur plena delicti probatio. Ex part. 6. tr. 1. res. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

cap. sicut antiquitus. 17. quæst. 4. ergo dum Prælate Ecclesiam non constat esse casum exceptum, iniuste Ecclesiam & delinquentem iure suo priuat, at per præsumptiones, & probabiles coniecturas non sufficiens constat. Tum, quia hæc præsumptiones non vincunt præsumptionem ortam ex possessione immunitatis, & iure fundato, l. fin. & ibi Doctores, ff. quod minus causa. Abbas cap. quia verisimile in 2. notab. de presump. Tum quia ad tollendum ab aliquo ius quæsitum, & hoc irreparabiliter, non sufficit coniectura, sed requiritur plena probatio. Bald. in l. indices num. 2. C. de iudic. Speculator. tit. de offic. omn. iud. §. fin. 18. Ceteras rationes pro hac firmanda sententia videbis penes Palaum loco cit. cui etiam adde Sanchez in opuse tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 1. num. 2. hanc etiam sententiam absolute docentem.

6. Non desinam tamen hic adnotare Guarrinum in defens. reorum tom. defens. 1. c. 31. num. 9. Castillum decis. 156. num. 9. Riccium in praxi tom. 2. resol. 450. num. 3. Regentem Constantium in supplic. ad Paul. V. num. 69. Gamba decis. 179. docere probationem sufficientem ad torturam super delicto sufficere, etiam ut declaratur, ne quis gaudeat Ecclesie immunitate. Unde ex his patet Giurbam, virum aliqui Ecclesiastica immunitati bene affectum, cons. 50. num. 10. non bene dixisse Riccium nostram sententiam tenentem hallucinatum fuisse, nam communiter DD. illum tuerentur, & idem aduersus Giurbam nominatim illum tenet nominissime Io. Anton. Nouarius in sum. Bull. tit. de immunit. Eccles. num. 88. & alij penes ipsum.

Sup. hoc in
R. seq. §.
C. ea secun-
dum paulo
postinitium.

IN TRACTATV I.

De Immunitate Ecclesiastica.

RESOL. IX. pag. 12. circa finem resol. deleantur illa verba: *Et ita audiuit fide digno, tenere sacram Congregationem immunitatis,* & addatur hæc in fine. Quibus etiam post hæc scripta verbum adde Ioan. Baptist. Ciarlinium controv. forens. cap. 10. a num. 61. usque ad num. 107. vbi, me citato, firmat post Bullam Gregor. requiri probationem veram, & plenam de delictis in illa exceptuatis, & in facti contingentia; adi illum, & non pigebit, fusc enim & solide quæstionem pertractat, & respondet ad Breue Clem. VIII. directum nostro Archiepiscopo Panonn.

RESOL. CXXXV.

An Episcopus, ut ferat sententiam, si reus debeat, necne gaudere Immunitate Ecclesia, debeat stare processui facto à iudice laico?

Et an requiratur plena delicti probatio? Ex part. 6. tit. 1. Ref. §. 1.

§. 1. **H**ic casus frequenter accidit; & de illo ego differui in part. 5. tract. 1. resol. 9. Sed quia postea ab Eminentiissimo heu quondam Domino meo Laelio Cardinali Bificia duo Consilia incertorum Auctorum habui circa præsentem quæstionem, in gratiam curiosorum, non gravabor hic illa per extensum apponere, & iudicium meum ferre.

CONSILIVM PRIMVM.

2. Ad quodationem illius difficultatis: Verum

Que hic est
Ref. antec-
des, & supra
in Ref. 12. §.
118. Nec
obitat, & la-
te infra a §.
Quoad pri-
mum huius
Ref.

Episcopus cognoscens de delicto eius, qui ad Ecclesiam confugit; possit ex processu iudicis Laici probationes assumere; ne in ambiguo versetur, indagandus ante omnia est germanus Gregorianæ constitutionis sensus; cum non ita dilucida sit, ut diuersas admittere nequeat interpretationes. Etenim in versiculo *sed vniuersis*, præcipitur Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis cæterisque Ecclesiarum Prælatibus secularibus & Regularibus, ut quoties qui ad loca immunitatis confugerint; ut delicta excepta eorum iudicio commisisse videbuntur eos, si requisiti, facti in seculari iudicio tradant. Postea prohibentur iudices Laici absque expressa licentia Episcopi, & interuentu personæ Ecclesiasticæ ab Ecclesiis delinquentes abducere, præterquam si requisiti consignare detrectauerint. Denique constitutio mandat abductos delinquentes in Carceribus Curie Ecclesiasticæ deponi, nec prius tradi, quam Episcopus cognouerit, an ipsi verè excepta crimina perpetrauerint, tumque Episcopo mandante per iudicem Ecclesiasticum, omni appellatione remota consignari.

3. Hæc igitur constitutionis pars aliam atque aliam potest expositionem recipere: vna est, quod duo in hac constitutione definiuntur casus; quorum prior sit, cum nulla inter Episcopos & iudices Laicos circa commissi criminis veritatem orta discrepantia, refugientes ex Ecclesiis per Episcopos abstrahuntur, & secularibus Magistratibus, consignantur: hoc enim casu delicti probatio Episcopi iudicio committitur, ut in versic. *Sed vniuersis*. Posterior autem casus est cum educendi licentiam, ipsique educationi assistere Episcopis reculantibus, reos per se Laici extrahunt, tunc enim mitti statim ac extracti fuerint ad Episcopales carceres debent, nec inde abduci, tradique secularibus iudicibus, donec Episcopus cognouerit, verène maleficia excepta commiserint, quo cognito, quacunque appellatione reiecta consignandi sunt. Qui secundus casus deciditur in versicul. *Ne autem*, & in versicul. *Quodque delinquentes*.

4. Hæc autem expositio suadet ex pluribus. Primo quia cum in versicul. *Sed vniuersis* per facultatem, immò verò expressum præceptum Episcopis iniunctum tradendi in casibus supra declaratis criminosos, esset res expedita, non erat cur aliud tubingeretur, nisi quæstionis diuersitas, de qua in præsentem explanatione, id postulasset, fuisset enim frustra effundere verba contra Legislatoris morem, ac dignitatem, cap. si Papa, §. 1. de privileg. in 6. l. 1. in fin. ff. ad Municip.

5. Et absolute, atque omnino separatæ orationes, contentaque in eis dispositiones inuicem extenderentur contra textum in l. *sed etsi per præterem*, §. *hæc clausula il* in fin. ff. ex quibus caus. maior. in l. *coheredi*, §. *qui patrem*, ff. de vulg. & pupillar. & in cap. cum delicti, de donat.

6. Secundo loquendi modus est valde diuersus: nam in versicul. *Sed aduersis*, admodum simpliciter Episcoporum iudicio criminum inuestigatio committitur de extractis ad carceres Episcopales deducendis nihil dicitur, & appellatio ab Episcoporum pronuntiatione non tollitur, immò à signatura passim admittitur. At in versic. *Quodque delinquentes*, & majori verborum pondere eis iniungitur, ut cognoscant, an verè scelera, de quibus accusantur, refugæ parauerint, abducti in carceribus Ecclesiasticis reponi iubentur, & omnis prouocatio remouetur. Tanta autem in loquendi, & agendi ratione diuersitas casuum diuersitatem proculdubio demonstrat. l. si idem, & ibi Bart. Sal. Fulgof. Castren. & alexand. Cod. de iudic. l.

7. Tertio

7. Tertio patens afferri potest differentiae ratio; cum enim ab Officialibus Laicis, inuitis Episcopis delinquentes extrahuntur aequissimum est, eis liquidioribus probationibus satisfiatrum quia ex eorum repugnantia res magis dubia praesumitur: tum ipsorum nonnihil laesa videtur auctoritas. Cumque post attentatam contradictionem, maioremque habitam probationis lucem abstrahendos refugas decreuerint, honestissime appellatio reicitur: cum enim prius dissenserint, & factis postea probationibus acquieuerint, praesumptio vehementissima contra confugientes exoritur. Ex ratione autem diuersitatis iuris & consequenter facti diuersitas inferitur *l. onic. §. hoc interdum il. 2. ff. de sent. l. si postulerit §. ratio. ff. ad leg. l. de adult. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Et quod in vna clausula dicitur, ad aliam non trahitur, in qua non eadem locum habet ratio *l. i. vbi Doctores: Cod. de lib. loc. Roman. consil. 112. num. 3. & consil. 480. num. 7.**

8. Quarto versio. Quod delinquentes, vbi Episcopus cognoscere iubetur, an verè commissum fuerit exceptum crimen, sequitur immediatè post versio. Ne autem vbi datur Laicis facultas extrahendi delinquentes, si Episcopi licentiam impertiri, atque assistere recuset: ergo ad hunc casum debet quod ibi dicitur referri tanquam ad proximum *l. si idem cum eodem §. vltim. in vlt. glof. vlt. ff. de iuris iud. omni iudic. i. cum glof. in verb. dicit. ff. de legat. p. vlt.*

9. Hanc primam interpretationem suboleuisse videtur Farinacius, dum relata facultate concessa Laicis extrahendi per se in casu supradicto delinquentes, subdit sic extractos in carceribus Ecclesiasticis esse detinendos, donec Episcopus de criminum qualitate cognoscat in tractat. de carcerib. & carcerat. quest. 28. n. 76. Sed certè nemo, quod sciam, praeter Illustrissimum Dominum meum hoc perspicaci, ingeniosoque modo locum istum expresse enucleauit: cuius sola auctoritas apud me plurimum valet, atque apud omnes valere summo iure debet.

10. Altera intelligentia est. Vt in versicul. Sed vniuersis explicentur crimina, quibus non datur immunitas: generatimque propterea statuatur, vt qui eorum delictorum rei Episcoporum iudicio visi fuerint, tradantur saecularibus Magistratibus; si tradi sibi postulerint. Verùm quia dubitari poterat de modo in tali traditione seruando, in sequentibus particulis declaratur ne saeculares eos sua auctoritate extrahant, nisi cum Episcopi ipsos tradere recusant: ne vtrahant ad alios, quam Ecclesiasticos carceres perducant, vbi detineantur, donec Episcopi cognouerint, an verè excepta crimina commiserint, quo cognito: sublata prolixè appellatione consignentur. Itaque hæc in Episcopali custodia detentio, delictorum exactior cognitio, & appellationis remotio locum habeat, quomodoque delinquentes ab Ecclesia abstrahantur, siue Episcopi iussu, siue eo reclamante Laicorum auctoritate ab huiusmodi constitutione concessa.

11. Hanc secundam expositionem omnes amplecti tacite videntur, dum praedictam casuum distinctionem non faciunt, prout Gutierrez praet. quest. lib. 3. quest. 1. num. 36. Farinacius consil. 76. lib. 1. & de immunitat. Eccles. num. 373. & 374. Ambros. vlt. cod. cap. 11. num. 1. & 2. Auctores Consil. impressi apud Farinacium lib. 2. consil. 168. dubiol. 2. & 3. Et sanè etiam rationibus potest hæc interpretatio probari.

12. Primum quia non potest reddi vera ratio, cur potius dissentient, quam consentient Episcopo plenior probatio requiratur, cum semper agatur de pra-

judicio non Episcopi, sed Ecclesiae cuius immunitas seruetur, vel laeditur.

13. Secundò si dispositio versio. Sed vniuersis, intelligeretur de reis tantum de consensu Episcopi extrahendis, sequeretur, vt non Episcopi soli, sed inferiores etiam Praelati, vt Abbates, & alij locorum Regularium Superiores, caeterique Praelati saecularium Ecclesiarum tradere possent Laicis reos, qui ad Ecclesias confugissent: cum praedicti omnes ibi id facere nominatim iubeantur. Hoc autem esset contra omnium sententiam & probatissimam vbiue consuetudinem. Generale ergo praecipuum quoad Episcopos intelligendum videtur, vt debitam licentiam non negent, & quoad alios, vt de facto non reclamant.

14. Nec dici posse videtur Praelatis inferioribus tradendi Laicis delinquentes facultatem propterea non competere, quòd eis est sublata in sequenti versio. Ne autem. Quoniam si in versio. Sed vniuersis continetur casus omnino separatus a versio. Ne autem, quod in hac parte, seu casu disponitur, ad superiorem partem, seu casum non pertinet, quod si quoad hoc pertinere dicatur cur non etiam quoad reliqua.

15. Quidquid sit de veriori huius loci explicatione non moror: neque enim aut hanc propugno, aut illam oppugno, sed illa tantum quae mihi suppetunt, amplissimo viro atque humanissimo, beneficentissimoque Patrono humillimè consideranda propono. Illud vtiq; mihi dici posse videtur, vt quocumque scilicet modo accipiatur dictus versio. Sed vniuersis, parum referat: quia plena & ibi criminis probatio requiritur, cum sit commissa Episcopis per verba iudicio suo, & videbuntur, quae arbitrium boni viri praese ferunt *l. fideicommissaria 46. §. Caeterum ff. de fideicommiss. lib. 1. fideicommissa 11. §. Si fideicommissum ff. de legat. 3. Bart. Extrau. ad reprimendum verb. videbitur, in princip. & num. 4. late Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. q. 8. n. 2. & 14.*

16. Cum quid autem boni viri arbitrio committitur, seruari debent omnes regulae iuris Bart. dicto verb. videbitur, num. 8. Alexand. consil. 33. lib. 1. num. 3. Iason in l. si sic legatum, ff. de leg. 1. num. 26. Multò igitur magis id obtinebit in criminalibus, vbi etiam liberum arbitrium est legibus subiectum, Iason ibi numero. 24. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. quest. 9. num. 3. & 4. & quest. 77. numer. 1. Farinacius in fragment. part. 1. littera, A, num. 244. Nullus autem qui iuris regulas seruare voluerit ex processu iudicis Laici probationes desumet: tum quia aduersarium agit, nimòque vt plurimum affectu pertrahitur; tum quia vniuersae illae rationes repugnant, quae considerantur à Farinac. consil. 76. lib. 1. n. 1. & 2. & consil. 168. lib. 2. n. 26. cum seqq.

17. Hæc stricto iure dici posse opinor, solis videlicet verbis constitutionis perpenis: verùm quia post constitutionem prodit Epistola quaedam Clementis VIII. ad Archiepiscopum Panormitanum, qui sedè Apostolicam de nonnullis dubijs circa probationes delictorum, in dicta constitutione exceptorum, consuluerat: eam Epistolam tanquam legem ad declarationem Bullae Gregorianae editam arbitror esse seruandam. Quod enim Princeps per Epistolam ad priuatorum consultationem statuit, publici iuris vim obtinet *l. 1. ff. de const. Princip. §. Sed & quod Principi placuit, Instit. de iur. nat. gent. & civil. glof. 1. in cap. ex tua 9. de fil. presbyt. Abbas in cap. Pastoralis 4. de except. num. 1. not. 1. Felinus in c. 1. de constit. num. 17.*

Sup. hoc in Res. praeterita §. Nec facit.

18. Mandavit autem Clemens; vt summarie, simpliciter, & extraiudicialiter & quantum pro conscientie informatione sufficere videretur, delicti veritatem inquireret, prout habet Genuens. qui eam Epistolam ad verbum refert in *pract. Archiepisc. Neapolitan. capit. 94.* & Farinac. *consil. 168. lib. 2. addit. 1.* Pondero igitur Summum Pontifem contentum esse dictio illa *extraiudicialiter*, verum etiam clausula, *quantum pro conscientie informatione*, &c. Cum enim quid alicuius conscientie committitur, iudicialis commissio non dicitur, sed conscientialis, Franc. in *cap. statutum 11. §. assessorum. de rescrib. in c. n. 6.* Baldus in *l. certum §. Cod. vnde leg. num. 7. in fine. Roman. num. 25.* Et propterea cognitio non requiritur. Lap. *alleg. 60. alias 61. num. 4.* Est enim secundum veritatem exequenda commissio, & satis est, si iure gentium susinetur, Bald. in *l. Cod. de fidei commiss. num. 2.* Farinac. in *dicto §. assessorum, num. 6.* Ac sufficit qualitercumque inquirere, & probationem ipsi soli, cui est demandata, concludere. Franc. *ibi*, & Felin. in *cap. 1. de conscrib. num. 51. prop. finem vers. si dicatur secundum conscientiam.* Habetque is iure ordinatio solum Deum cognitorem & iudicem, Gloss. in *verb. relinquatur in d. l. §. assessorum, Franc. num. 6.* Abb. in *cap. super bis 18. de accusat. num. 16. ad med. vers. Item si committitur conscientia.* Et dicit Mandosius posse sequi animi sui proprium motum sola naturali æquitate moderatum *Addit. ultim. ad allegat. 15. Lapi.*

19. Cum igitur ex vi dictarum clausularum possint Episcopi vel extraiudiciales probationes recipere, poterunt utique etiam desumere ex processu iudicis Laici, quæ in Ecclesiastico foro instar extraiudicialium sunt. Et merito quidem id faciunt, si ex personarum gravitate ac dignitate fides videatur testibus adhibenda. Aut si ex tempore exceptarum probationum videatur suspicio tolli: vt si exhibeatur processus, immunitatis controuersia nondum orta, confessus, cui multum tribui possit; secus autem processui post litem parato ex grauissimorum virorum sententia scripsit Farinacius *de immunitat. in ecclesia, numer. 37.*

CONSILIVM SECVNDVM.

20. In hac materia quomodo Episcopus se gerere debeat in cognoscendo, an ij, qui ad Ecclesias, vel alia loco sacra, vel immunia confugerunt, & inde seruata forma constitutionis Gregorianæ extracti, & ad carceres Episcopales traducti fuerunt, prætendunturque à sisco Laicali, seu aliàs perpetrasse crimen in eadem constitutione expressum, atque exclusiuum immunitatis, plura occurrunt dubia.

21. Primum. An iudex Ecclesiasticus, ad quem dicta cognitio spectat, teneatur stare processui fabricato à Curia seculari. Secundum verò, quænam probatio requiratur in dicta cognitione.

Sup. hoc in Resoluto-
nibus positis
in annot.
prima huius
Ref.

22. Quoad ad primum dubium, est non parua controuersia inter Doctores, qui post præfatam constitutionem scripserunt: sunt enim inter se dissentientes. Nam Farinacius in *consil. 76.* cum *Falc. ibi*, & penes eundem *consil. 168.* consulentes, aliisque relati per Giurbam *consil. 50. & consil. 100.* tenuerunt, quod iudex Ecclesiasticus non tenetur stare seculari processui; ipse autem Giurba in dictis consiliis contrarium nititur probare.

Sup. hoc in Ref. præ-
ticia §. Nec
facit

23. Rationes tamen deductæ per ipsum Giurbam mihi non concludunt; quia ipse fundat se præcipue in Breui Clementis VIII. registrato in Praxi Archiepiscop. Neapolitana *cap. 94.* vbi Clemens in

eo delicto Panormi perpetrato mandat Archiepiscopo, vt tradat delinquentes ibi nominatos Curia seculari ab Ecclesia extractos, si etiam summarie, simpliciter, extraiudicialiter reperit commississe crimina ibi expressa: dicitque Giurba se vidisse hanc suam sententiam receptam in Praxi ex dicto Breui. Iste inquam rationes Giurbæ non concludunt: quia satis dignoscitur hoc ipsum Breue Pontificum fuisse datum in dicta causa Panormitana ex rationabilibus causis animam Papæ mouentibus, & cum clausulis derogatorijs ad constitutionem Gregorianam, & cæteras constitutiones: vnde non est trahendum in exemplum ad alios casus.

24. Et dum subdit Giurba ita fuisse decisum à sacra Consulta, vt in additione ad dictum Consilium 168. penes Farinacium, quamvis hoc videatur colligi ex verbis dictæ additionis: dum non obstat præfatio consilio 168. Farinacius scribit sacram Consultam resoluisse, quod ibi delinquentes traderentur Curia seculari: tamen potest replicari primò, quod ille ordo cæsetur emanasse à Principe, mediante sacra Consulta cum repræsentante. Secundò quod ista declaratio fuit facta in crimine assassinij ita graui, vt habeat secum multa specialia, iuxta textum in *c. de homicid. lib. 6.* & tradita per Maschard. *concl. 137.* Tertio, quod eadē declaratio simpliciter accepta videtur non posse de iure susineri, vt infra, cum de cætero ista declaratio videatur facta per sacram Consultam, prout de iure, ex ordine Sanctissimi.

25. Nec mihi sit verisimilis consideratio Gambacurtæ relata per Giurbam, *vbi supra*, quod non præsumatur voluisse Pontificem antequam Curiam secularem per commissionem factam Episcopo in rebus spiritualibus occupato: siquidem cum hæc cognitio super immunitate pertineat ad Episcopum, etiam ante constitutionem Gregorianam, quicquid alij dixerint, etiam in criminibus exceptis, vt per Gratum *disceptat. 596.* & per Giurbam *dicto consil. 100.* non potest iudex Laicus conqueri.

26. Prout non suffragatur assertio Giurbæ, quod aliter causa protraheretur, cum longa carceratione rei, & damno etiam ipsius immunitatis, cum Episcopus possit terminare causam remotis superuacaneis dilationibus, & habeat potestatem ex constitutione Gregoriana terminandi causam appellatione remota, & insuper ipsi reo magis expedit causam maturius discuti, siscòque seculari nihil deperat reo custodito in carcere.

27. Pariter mihi non satisfaciunt rationes adductæ per Farinacium *dicto consil. 76.* dum vult probare quod non sit standum processui seculari: nam prima eius ratio, quod regula sit Ecclesiasticum iudicem non debere stare processui seculari, ex Clato in *Prax. crim. 9. 36. in fine*, & alijs per eum adductis: & quam rationem etiam adducit Guazin. in *suo tract. pro reo, defens. 1. c. 30.* non concludit in terminis nostris: quia Clarus & alij prædicti loquuntur, quando agitur de processu facto à Iudice Laico contra Clericum, qui iudex est omnino incompetens, nullamque habet iurisdictionem in Clericum: vnde non mirum, si processus non valet, nec attendendus: & videmus, quod etiam acta iudicis secularis aliàs per iudicem Ecclesiasticum obseruanda non attendantur, quando sunt inualida. Dec. in *capit. an si Clerici, numer. 91. de iudic. c. 11.*

28. Eodem modo alia ratio Farinacij, quod cognitio spectat ad Episcopum, & consequenter etiam facultas assumendi probationes, & diffiniedi causam, non conuincit, quod inde sequatur Episcopum non posse stare processui seculari. Ad rationes verò propositas

positas in dicto consilio 168. penes Farinacium patebit responso de infra scriptis.

29. Quamobrem conferendum standum esse processui seculari, dummodo sit compilatus ante confugium ad Ecclesiam ipsius confugientis delinquentis, necnon contineat sententiam condemnatoriam ipsius Rei; vel saltem testes in eo examinati probantes delictum sint repetiti, vel alii habiti pro repetitis a reo. Mouerique ex illa communi conclusione, quod acta facta coram iudice seculari probant coram Ecclesiastico *text. in d.c. at si Clerici, num. 90.* Et hinc sicut iudex secularis tenetur adiuuare Ecclesiasticum, ita & contra; cum Ecclesiastica & civilis iurisdicatio sint iniuncte confederatae: & propterea etiam banditus a iudice seculari, debet haberetiam pro bandito ab Ecclesiastico, vt bene per Alciatum *in cap. 1. n. 121. de offic. Ordin.*

30. Dixi autem de processu formato ante confugium ad Ecclesiam: quia si iudex secularis post confugium formaret, vel perficeret processum suum videretur id facere, vti in causa propria, vel inter esse habens vltra quod id attentaret pendente causa coram Episcopo, vt bene per Farinacium in hoc casu dicto *consil. 79. num. 2.* expressi: etiam, quod ad hunc condemnatio iudicis secularis, vel quod testes sint repetiti parte citata, vel habiti pro repetitis, quia solus processus informatius non faceret fidem, cum testes examinati parte non citata non probent, nec faciant iudicium, etiam in criminalibus. Farinac. *q. 72. num. 87. & Guaz. defens. 24. cap. 9.*

Sup. hoc supra in Ref. ad §. Quamobrem, & in Ref. 123.

31. Nec videtur ob stare, quod asserit idem Guaz. dicta *defens. 1. c. 30.* relatus per Giurba in citato *consil. 50.* sufficere quod testes deponant super crimine, licet non sint repetiti: nam ratio Guallini, quod in criminibus exceptis probent testes non citata parte, vltra quod Doctores per eum allegati loquuntur solum in crimine Assassini, & læsæ maiestatis humanæ, ista assertio patitur difficultatem, cum multi alij teneant etiam in dictis criminibus requiri citationem, vt per Mascardum dicta *concl. 137.* Farinacium *q. 72. vbi supra* & per eundem Guallinum *defensione 24. cap. 9.*

32. Stabit ergo conclusio, mea sententia, quod videlicet possit dari processui seculari. Nec mihi fauissent negotium rationes in contrarium adductæ penes Farinacium in dicto *consil. 168.* nempe quod acta seculari iudicio, tunc probent in Ecclesiastico, quando sunt inter easdem personas in eadem causa, & agitur ad eundem finem, vt per Decium in dicto *cap. at si Clericus, num. 90.* Nam consideratur, quod constitutio Gregoriana solum requirit in cognitione, quod verè fuerit admissum crimen exceptum; hoc autem apparet ex processu seculari. Nec Ecclesia constituit diuersum ius cum illa, quemadmodum tuetur confugientes ad se in criminibus non exceptis; ita & excludit facinorosos in delictis exceptis; & non vult, quod immunitas patrocinetur in casibus non permixtis, cum aliàs id esset perniciosum. Menoch. *presump. 10. l. 5.* Nec finis cognitionis super immunitate tollit fidem ad istam Curiam seculari: cum multi etiam velint non attendi diuersitatem causæ. Addentes ad Capellam Tholosanum *questione. 199.*

33. Et vltius hoc venit in consequentiam delicti excepti, & consequenter dicta acta probant Capell. Tholosan. *d. questione 199.* Et sicuti in crimine hæresis tenetur stare iudex secularis processui Ecclesiastico, ita & iudex Ecclesiasticus processui seculari in crimine fori secularis. Decius in dicto *cap. at si Clerici, num. 100. de indic.* Deinde in crimine mixti

fori attenditur poena maior ex latè traditis per Farinacium in *quæst. 4. num. 8.* Et Doctrina Angeli & Socin. relata in dicto *consil. 168.* quod testes non faciant fidem coram alio iudice, cum ille debeat videre ipsos testes, eorundemque dicta presens agnoscere, vltra quod patitur difficultatem procedit quando coram alio iudice agitur ex illis testibus ad puniendum, vel absolendum reum, vt in iis terminis præfati Doctores loquuntur, non verò, quando agitur simpliciter ad remittendum, prout in casu præfati.

34. Circa secundum dubium est quoque contentio inter Doctores: nam permulti voluerunt requiri plenam probationem criminis excepti ad effectum tradendi Curie seculari delinquentem. Alij autem voluerunt, quod sufficiant indicia ad toturam prout latè refert Giurba in *dictis consiliis 50. & 100.* quos in effectu sequitur ipse Giurba; & fuit opinio Senatus Lusitani, vt ibi penes Gamam *decis. 171. & 182.* Grarianus autem *disceptatione 596.* lato calamo defendit sufficere, quod Episcopus etiam extrajudicialiter se informet: tum quia constitutio Gregoriana non ponit modum probandi: tum quia remittit traditionem Curie seculari iudicio Episcopi, & ad verbum eius rationes refert Giurba in dicto *consil. 100.* fundans etiam se in dicto Breui Clementis V III.

Sup. hoc in Ref. præfata §. Notandum est. &c. Sup. hoc ibidem §. Non definitum.

35. Sed ego arbitror non sufficere extrajudicialem informationem cum constitutio Gregoriana requirit cognitionem per modum conditionis; quæ conditio non est in *l. ius alimentorum* per Grat. allegata; ff. *vbi pupillus educari debeat*: vltra quod ibi Bartol. requirit iudicialem cognitionem, quando adest pars, & tractatur etiam de alimentis decernendis. Et verba posita in constitutione Gregoriana vt tradat Episcopus Curie seculari eos, qui iudicio suo videbuntur commisisse delicta ibi expressa, denotant arbitrium boni viri. Latè Menoch. *quæst. 8. de arbitr. & consequenter tenetur Episcopus seruare ordinem iudicium: idem Menoch. ibi quæst. 13. & 29. & consilia 69. num. 63. & 69. in consil. 1131. n. 8. lib. 11.*

36. Et propterea videtur ex his requiri plenam probationem, & ex adductis in dicto *consil. 168.* & per Castill. *decis. 166.* Nihilominus opinarer ego, quod si processus fisci secularis esset antiquus: vel Episcopus aliunde non posset habere veritatem, in casu dubio semper deberet consulere Sacram Congregationem, vt etiam arbitratur Guallinus in *defensione 20. sub num. 20.* Multa alia possent dici, sed ne tædio sum, omittenda esse duxi.

37. Vidisti, amice Lector, quæstionem propositam in principio huius resolutionis latè discussam in supradictis Consiliis. Ego verò contra secundum Consilium persisto in mea opinione, quæ communis est, vt patet in citata *resol. 9. tract. 1. mea quinta pars*, quod videlicet Episcopus non tenetur stare processui facti a iudice Laico; & maxime si fuit factus, postquam reus commisit crimen, & ac Ecclesiam confugit. Displicet etiam mihi id quod in primo Consilio asseritur; nempe Epistolam Clementis VIII. tanquam legem ad declarationem Bullæ Gregorianæ editam fuisse: quod tanquam falsum esse reiciendum ego notavi in dicta *resol. 9.* & notat Ciarlinius in *controu. forens. tom. 1. cap. 10. a num. 92.* Dicendum est igitur dictum decretum Clementis V III. fuisse locale, pro ciuitate Panormitana, & pro illo casu: non enim Pontifex voluit in eo constituit legem generalem: quod apparet, quia dirigitur ad Archiepiscopum Panormitanum, vt patet ex inscriptione, quæ ait: Venerabili Fratri Archiepiscopo Panormi

Quæ hic est Ref. antecedens, & in alijs eius prima not.

Sup. hoc ibidem §. Nec facit.

Panormi Clemens VIII. & solum deseruit pro illo casu, pro quo fuit requisitus, vt colligitur ex illis verbis: *supplicando vt quid in huiusmodi causa faciendum sit, tibi prescribere dignemur*: ideo illud Decretum tanquam lex localis, & particularis non ligat extra eum locum, & casum, vt ad rem dixit Farinac. in *append. de immunitate Eccles. cap. 22. numero 351. late Peregrin. eod. tract. cap. 11. numero 10. 11. 12. & 17.* vbi dicitur etiam, quod Pontifex, si voluisset facere legem generalem, eam fecisset publicare Romæ in Campo Floræ, vel in Basilica Sancti Petri, vt solet: quia publicatio est de essentia legis, licet quod placet Principi, etiam per Epistolam legis habeat vigorem, vt ad rem dixit Mar. Ital. in *dicto tract. lib. 1. cap. 5. §. 4. numero 6. versic. unde statim hoc procedit, si Princeps habuit animum condendi legem; & eam publicare fecerit, vt requirunt Farinacius & Peregrinus in locis.* Et præterea esto etiam quod illud Decretum Clementis VIII. generaliter obligaret, non tamen tollit Bullam Gregorianam requirentem veram probationem: nec efficit, quin necessaria non sit plena probatio; licet enim dicat posse Episcopum se informare summarie & extrajudicialiter, & quantum pro suæ conscientie informatione sufficere videbitur, tamen hæc verba solum apta sunt ad tollendas iuris solemnitates, & apices: non autem mutant, quoad veras probationes, & ad decisoria iudicij, quin saltem ius gentium, vel natura non sit seruandum, vt late tradit Olascus in *decis. 1. numero. 1. & numero 15. & Farinacius dicta quæst. 8. numero 84. in versiculo nihilominus, & quæst. 63. num. 13. Mart. claus. 160. num. 10. part. 1. nam iure nature in ore duorum, vel trium stat omne verbum. l. vbi numerus. ff. de testib. cap. si quis testes. §. vbi 1. questione 3. Cephal. consil. 651. Mascardus. de probat. in præfat. questione 5. numero 117. Farinacius questione 63. numero 232. Ideo Episcopus non potest suam quietare conscientiam, nisi talem habeat probationem, quam omnia iura requirunt, Concludamus igitur veritatem, & magis communem esse opinionem, quæ requirit plenam probationem delicti excepti, vel indubitata indicia, antequam reus foro seculari tradatur, & immunitatis beneficio priuetur.*

38. Recognosce omnino prædictum Ciardinum, & nouissimè Agidium Trullench in *Dicatum tom. 2. lib. 1. cap. 11. dub. 6. numero. 4. & 5.* vbi nobiscum docet Episcopum non posse stare processui facto à Laica potestate, sed debere nouas probationes recipere, & quod debeat plene de delicto constare: nec sufficere, vt illud per coniecturas & præsumptiones cognouerit. Nec deseras videre me ipsum loco citat. in *part. 5. tract. 1. resol. 9.*

Que hic est
Ref. anteceden-
dens.

RESOL. CXXXVI.

An reus confugiens ad Ecclesiam possit per iudices Ecclesiasticos, vel laicos puniri pena exilij, vel ad perpetuum carcerem

Et an possint iudices supradictum reum condemnare ad tritemes etiam in perpetuum, non tamen ad remigandum, vel vt seruiat ei cui iniuriam intulit?

Et notatur, quod licet confugiens ad Ecclesiam impunitus dimitti non debet, tamen penam ei instigendam, non index laicus, sed Ecclesiasticus debet imponere. Ex part. 1. tract. 1. Resol. 12.

§. 1. **P**osse, responderi Gambacurt. *lib. 4. cap. 33. & 35.* sed non est audiendus; & negatiuum sententiam tenendam existimo cum Farinac. *tract. de immunit. Eccles. cap. 21. num. 333. & 336.* Idem docet Franc. Suarez de *Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 12. num. 6.* cum Mario Italia de *immunit. lib. 1. cap. 6. §. 3. num. 1. & seq.* Innoc. & Hostiens. in *cap. inter alia de immunit. Eccles. Ancharan. & Zabarel. in Clem. 1. de pen. & remiss. & aliis.* Et ratio est: quia exilium, & carceratio est grauis pœna, & inter corporales computatur, vt ait Suarez, & alij.

2. Nota etiam, quod dictus Gambac. *cap. 34. n. 9.* tenet, posse Iudices supradictum reum condemnare ad tritemes, etiam in perpetuum, non tamen ad remigandum: & hoc etiam concedit in homine robusto, & laboribus allueto; etiam si ex tali remigatione esset verberandus. Sed hæc opinio, & alia multæ supradicti Authoris, circa immunitatem hanc, sunt reicienda: vt istam reiecit Pater Suarez, *vbi supra*, asserens, talem reum non posse condemnari ad tritemes, etiam si ibi verberandus non esset, propter duram, & laboriosam seruitutem. Docet etiam Gambac. *vbi supra cap. 32. num. 2. & seq. ex can. de raptorib. 36. q. 1.* posse Iudices dictos eriminosos, de quibus loquimur, condemnare, vt seruiant ei, cui iniuriam intulerunt, sed contrarium, & rectè docet *ibidem* Suarez; & dispositionem illam in rapto virginum, specialem esse existimat, propter illius delicti atrocitatem: imò existimat, illum canonem non esse receptum, neque per se posse vniuersam Ecclesiam obligare: vnde patet contra Gambacurram, quod si dictus canon non est in vfu, quoad raptos virginum; quanto magis quoad alios delinquentes. Tandem notandum est, quod licet confugiens ad Ecclesiam impunitus dimitti non debeat; tamen penam ei instigendam, non Index laicus, sed Ecclesiasticus debet imponere, vt notant Farin. *vbi supra de imm. cap. 21. num. 339. & alij.*

Sup. hoc ibi-
dem, §. Sed
hic.

RESOL. CXXXVII.

An reus dum existit in Ecclesia possit à iudice seculari damnari ad mortem, vel ad penam corporalem, ad exilium, ad tritemes, ad perpetuum carcerem: & an sine eis alimenta præstanda ab Ecclesia

Et explanatur, quod quamuis confugiens ad Ecclesiam ex illa egrediatur, eo tamen ipsa, quod semel ad Ecclesiam confugerat, illius gaudet Immunitate, ita vt de iure non possit ob illud delictum amplius corporaliter puniri seu condemnari.

Sed docetur reos ad Ecclesiam confugiens non debere impunitos dimitti; & explanatur, quia pœna iudex Ecclesiasticus debeat reos gaudentes Ecclesiarum Immunitate punire. Ex part. 6. tract. 1. Resol. 33.

§. 1. **A**D hoc dubium sic responderi Sarpus *cap. 2. fol. 30.* Inter cætera Doctores affirmare aucti sunt, Principes neque sententia damnate, neque habere quæstionem posse contra eos, qui ad Ecclesiam confugerunt; neque dum in illi permanebant, nec postquam ab ea discesserint: quodque risum magis ac stomachum moueat, statuerant Ecclesiam ipsam teneri ad alimenta sceleris hominibus præstanda, dum ad eam confugiens ibi resident. Sic ait ille.

2. Sed iste homo id quod statuerit sacri Canones, asserit iniuste aulos esse affirmare Doctores. Dicendum est igitur, quod reus, dum existit in Ecclesia damnari nequit ad mortem, vel ad penam corporalem, verbi gratia, ad exilium, ad tritemes, ad verbera: ad perpetuum carcerem: nam istæ pœnæ computantur